

Glas zavetnikov

Leto II - Št. 316

Informacijski dnevnik A. I. S.

Cena 4 lire

TRST, sobota 29. junija 1946

UREDNIŠTVO: Via S. Felice 12 Telefon št. 93354 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter visine (širina ena kolona): trgovski L. 27, mrtvaški L. 56 (osmrtnice L. 100), objave L. 20, finančni in pravni oglas L. 45. V vsebini lista (tekstni oglas) L. 45. Davek na vatec. Placljivo vnaprej. Oglase sprejema izključno: S.P.I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, ul. Silvio Pellico št. 4 tel. 94044. Cena posamezne številke L. 4 (zaostale L. 8). Rokopisov ne vračamo.

Danes odločitev

OPAZOVANJE EKSPLOZIJ ATOMSKE BOMBE

London, 29. junija
Jutri bo pri atolu Bikini prvi izkusni atomski eksplozivni izpust. Na ameriški opazovalni ladji "Appalachian" pravijo, da so poslali televizijo in bodo mogli tako opazovati eksplozijo ogromnega nevarnega oblaka smrti, ki se bo dvignil po eksploziji bombe. Preko oblaka bodo letala s televizijskimi aparati opazovala letala brez pilota, ki jih bodo upravljali po radiu. Ta letala bodo oddajala znanstvene podatke. Razen tega bo deset velikih letal, ki bodo imela vsaka skupaj 230 gnelalnih aparatov, snemalo eksplozijo, druga letala pa bodo filmala, kar se bo dogajalo na zemlji in v zraku, ko se bodo oblaki razpršili. Po mnenju dopisnikov bodo se vedno ostali poznani učinki radioaktivnosti na filmske aparate. Ako bo vse poteklo kot je predvideno, upa londonska radijska družba, da bo prenesla poročila očitno.

De Nicola začasni predsednik italijanske republike

Rim, 29. junija
Enrico De Nicola, ki je bil včeraj izvoljen za začasnega državnega glavarja Italije, je bil rojen v Neaplju 9. novembra 1877. Ko je bil 18 let došel pravno, se je posvetil praksi. Kasneje je bil profesor prava na Univerzi v Neaplju. V letih 1913, 1919 in 1921. Leta 1924 je na predvečer volitev izjavil, da se umakne in ni prisegel, ko je bil izvoljen na državni listi. Bil je podtajnik za kolonije v četrtim ministru Giolittiju (od novembra 1913 do marca 1914), za finančno ministrstvo Orlando (januar-juni 1919) in predsednik zbornice (junij 1920 - december 1923). Stokrat ga je pozvali, da bi sestavil vlado, a je vedno odločno odklonil.

SPANSKA PODMORNICA SE JE POTOPILA

Madrid, 29. junija
Španska podmornica "C-4" se je zadelala, medtem ko je bila pod vodo, v špansko torpedonko "Lepanto". Ter se je zaradi tega potopila v bližini Baleskarskih otokov. Vseh šest članov posadke je izgubilo življenje. Na torpedonki, ki je teko poškodovana, ni bilo človeških izgub.

De Nicola predsednik Italije

Splošno žalovanje zaradi izgube Brige in Tende v govorih predstavnikov vseh strank

RIM, 29. junija. — Včeraj ob 17.55 so zaključili glasovanje za imenovanje začasnega državnega glavarja, in je po izidih predsednik ustavodajne zbornice sporočil izide, ki so sledeči: Glasovalec 504; 3/5 večina 323; prazni obrazci 14; neveljavni 6; De Nicola 396; (zbornica in javnost je pričela živahno ploskati); Fachinetti 40; Ottavia Penna 32; Orlando 12; Sforza 2; De Gasperi 1; Proja 1.

Predsednik Saragat je na podlagi izidov glasovanja proglasil za začasnega državnega glavarja Enrica De Nicola. Vsa zbornica je vstala in pričela ploskati ter predala tople manifestacije, katerim se je pridružila tudi množica na tribunah.

Predsednik je nato prečital vprašanje, ki so ga stavili različni poslanci, s katerim zahtevalo od vlade, naj jim sporoči, v koliko so resnični na tiskovna poročila o sklepih, ki so jih zavzeli v luksemburški palači za izročitev področja Brige in Tende ter Mont, Cenisia Franciji. V napetem pričakovanju je povzel besedo predsednik sveta De Gasperi:

"Neprijetna, nepričakovana novica, ki vam jo želim predložiti, je, da ni potrjena, vsaj z naše strani, v uradni objavi. Storišmo vse mogoče, da bi preprečili francosko diplomatsko, da predstavlja Briga, Tenda in Mont Cenis več kot nepravilnost od Italije in predstavlja dovolj težko napako od italijansko-francoskega prijateljstva."

De Gasperi je pripomnil, da je vlada mesec in mesec zbiral dokazne in listine, da prikaže to nepravilnost, in napako.

Nato je govoril liberalni Einaudi, ki se je dotaknil izjave predsednika sveta, na podlagi katere se vlada do skrajnosti upirala francoskim zahtevam. Želel je nato, da bi bile odločitve štirih zunanjih ministrov nepreklicne, da ne bi, ako bi take morale biti, predstavljale

o dnevu sklicanja
mirovne konference
Včeraj brez sporazuma

PARIZ, 29. junija. — Kot poroča BBC, je na včerajšnjem zasedanju štirih zunanjih ministrov ameriški minister James Byrnes objavil, da bo na današnji seji zahteval od svojih kolegov formalno odločitev za sklicanje konference 21 narodov. Po poročilu agencije, naj bi Byrnes dejal svojim kolegom: "Opozarjam vas, da skušam za jutri doseči, da bi razpravljali o sklicanju mirovne konference in ne računam z napelnim razumevanjem."

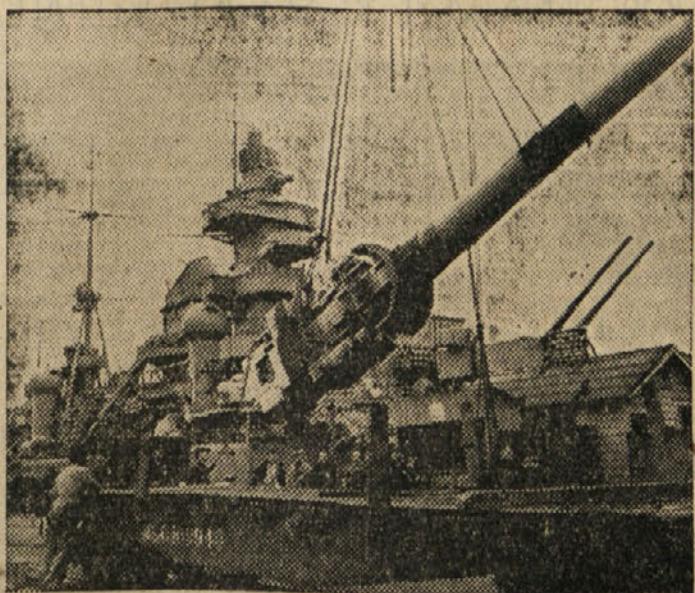
Videti je, da je Molotov odgovoril: "Naravno je, da ima vsak član sveta zunanjih ministrov pravico govoriti, kadar želi, podnevi in ponoči." Ameriški minister, ki je predsedoval današnjemu zasedanju, je dodal: "Če se bomo sestali dopoldne, bom sprožil vprašanje dopoldne. Želim, da bi odločili v teku jutrišnjega dne o sklicanju mirovne konference na ta ali oni način." Zunanji ministri so se končno sporazumeli, da se bodo sestali danes ob 17. po tržaškem času.

Na včerajšnjem zasedanju, ki je trajalo tri ure, so razpravljali v vprašanjih, pri katerih so nastala nesoglasja: italijansko-jugoslovansko meja italijanske republike in omejitve tonaže italijanske vojne mornarice. Noben izmed štirih ministrov ni predložil kakšne točne rešitve ter so preučevanje raznih vprašanj odložili.

Včeraj dopoldne se je sestel odbor, kateremu so zunanji ministri poverili preučitev načina predložitve enoletne odločitve vsakršnega sklepa o italijanskih kolonijah. Podobor se je odločil, da bo nasprotja ponovno predložil v delo skupnih ministrov, v kolikor ne bo njegovim članom uspelo urediti načina, ki določuje oblast, ki ima naloge upravljanja te kolonije v tem letu predsedka. Videti je, da so nastale razlike z ozirom na sovjetski predlog, da bi poverili upravljanje italijanskih kolonij 4 članski komisiji. Videti je, da se je britanski delegat izjavil za to, da bi obdržal sedanj način angleške vojske, ki prave dokler ne bi dosegli dokončne izročitve posameznih ozemelj, o katerih morajo skupno odločiti Velika Britanija, Združene države, Sovjetska zveza in Francija v enem letu od uveljavitve mirovne pogodbe z Italijo. Videti je, da sta ameriški in francoski delegat podprli srednjo rešitev med britanskim in sovjetskim vidikom.

V zadnjem trenutku smo izvedeli, da so 4 zunanji ministri predložili popoldne vprašanje italijanskih kolonij. Pokazalo se je, da so nastale razlike med britanskim in sovjetskim stališčem. Zunanji ministri niso prišli še do nikakega stvarnega sklepa.

Videti je, da je zahteval svetovni židovski kongres od zunanjih ministrov, naj bi pri mirovni pogodbi z bivšimi satelitskimi državami osi

Bivša nemška bojna ladja "Prinz Eugen" bo ena izmed 72 ladij, ki jih bo v laguni atola Bikini jutri ponoči pogodila atomska bomba. Pred odhodom na Bikini so jo v Filadelfiji razoročili.

Demokratske svoboščine

za poražene Nemce:
svobodne volitve
v ameriškem področju

Frankfurt, 29. junija
Po poročilu lista "New York Times" bo z izvolitvijo zbornice, ki bo jutri in ki imajo nalogo, da znova dajo ustavo vsaki izmed treh držav v ameriškem zasedenem področju Nemčije, skoro dovršen razvoj do predstavnike vlade v tem področju. Poročilo dodaja, da ima skoraj devet milijonov Nemcev pravico glasovanja za ustavodajne zbornice, ki bodo imele 90 članov v Veliki Hessenski, 100 v Württemberg-Badenski in 184 na Bavarskem.

POGOJI POLJSKI

za potrditev denarnega sporazuma

LONDON, 29. junija. — Poljskemu veleposlaniku v Londonu Dr. Henryku Strasburgerju so uradno javili, da britanska vlada ne namerava odobriti sporazuma za določitev poljskih vojnih dolgov, dokler ne bo Poljska izpolnila obvez svobodnih volitev.

Sporazum, ki so ga podpisali pred tednom dni v Potsdamu, predvideva, da bodo omenjene volitve leta 1946 na podlagi ustave iz leta 1931.

Kot poročajo, je dobila Velika Britanija, vključno tem zagotovilo, neugoden vtis o načinu, kako je potekala politična kampanja za referendum, ki bo jutri na Poljskem. Novice, ki prihajajo iz Londona, poročajo, da niso imele vse demokratske stranke dovoljenja za javne manifestacije in da nekatere mogle organizirati seje v zaprtih lokalih samo s policijskim dovoljenjem.

HESS JE ZNOVA IZGUBIL SPOMIN

Nürnberg, 29. junija
Rudolf Hess, bivši namestnik Hitlerja, ki je, potem ko je bil hlinil slabost, v duševno neuravnoteženost, pred meseci osumljen sodisce v Nürnbergu z izjavo, da je popolnoma zdrav, je zdaj znova izgubil spomin. Zdi se, da je to posledica žledenih krčev, ki so mu prizadeli težke boke v zadnjih tednih.

PODVOJITEV STEVILA AKTIVNIH ČASTNIKOV V AMERIŠKI VOJSKI

London, 29. junija
Senatni odbor za vojaške zadeve je priporočil kongresu predlog, naj podvoji število aktivnih častnikov vojske Združenih držav na skupno nad 50 tisoč. To je v zvezi z zahtevom načelnika glavnega stana generala Eisenhowerja, ki je zahteval, da potrebuje imeti v prihodnjih 25 ali 30 letih, dokler ne bodo postali Združeni narodi stvarna sila, številni zbor aktivnih častnikov. Večji del novih aktivnih častnikov bi dodelili letalskim silam.

Avstrijska suverenost

Zavezniki so priznali
avstrijske meje z
31-12-1937

London, 29. junija
Štirinajstka zavezniška komisija (sovjetska, ameriška, angleška in francoska) je podpisala na Dunaju sporazum, ki vrača avstrijski vladi polno avtoriteto, razen za nekaj posebnih točk, ki niso neposredno zavezniške sile. Blateno točko sporazuma so: zaradi sestavitve avstrijske vlade, priznane od štirinajstih zavezniških vlada, ki je prisla na oblast s svobodnimi volitvami, so se zavezniške velesile sporazumale, da bo razen nujnosti obdržanja javnega reda ter zadovoljitve vojaških

Svobodne volitve,

potem pa bo
Poljska dobila
ameriško posojilo

Washington, 29. junija
V odgovoru na neko vprašanje, ki se je nanašalo na objavo zunanega ministrstva, ki je pristalo na to, da Poljski nadalje izroča preostalo vojno blago, ki naj bi ga plačala s kreditom 50 milijonov dolarjev, ki je bil od 10. maja dalje prekinjen, je zastopnik zunanega ministrstva izjavil, da je posojilo 40 milijonov dolarjev banke Export Import Poljski še vedno odloženo na zahtevo zunanega ministrstva. Prišakujejo zagotovilo, da je Poljska izpolnila vse pogoje, ki so jih zahtevali od nje za dovolitev posojila. Zastopnik je dodal, da je pogodbo za posojilo 40 milijonov dolarjev od Export Import Bank sestavil in odobril upravni svet te banke, da pa je pogodbeni stranke je niso podpisale.

Denarna sredstva, ki so določena za nabavo železniškega gradiva in drugega blaga za obnovo Poljske v Združenih državah, je niso na razpolago Poljski.

NIČ PODPOR, ČE NI SVOBODE TISKA

London, 29. junija
Člani poslanske zbornice so izjavili v Washingtonu sklep, da se more dovolitev podpore državam, ki jih je prizadela vojna, ustaviti v pogledu vsake države, ki omejuje delovanje ameriških novinarjev, ki iščejo vesti o upravljanju teh podpor.

ROMUNI PO 15 DNEVIH OBJAVILI BSEDILO BRITANSKE IN AMERIŠKE POSLANICE

Bukarešta, 29. junija
Romunski uradni list je objavil pred 15 dnevi zamude besedilo ameriške in britanske poslanice z dne 14. junija, v kateri izjavljata ob vladni nezadovoljstvo nad romunskim odgovorom na nedavno poslanico, ki obdoločuje vlado, da ni izpolnila obvez za pripravo splošnih volitev. Zavezniki poslanci spominjajo na izjavo, ki jo je dala romunska vlada 6. junija, da ne bo prelošitev in tekoč za objavo zaveznikov izjav v romunskem tisku.

POLJSKI REFERENDUM

Teror in umori
Preganjanje opozicije

London, 29. junija
Volitvena borba za poljski referendum, ki je bil napovedan za nedeljo, je pred zaključkom. Referendum bo odločil med komunisti in od njih kontroliranimi strankami ter med kmetijsko stranko ministrskega podpredsednika Mikolajczyka. Prvo vprašanje, ki ga je treba rešiti, je: ali bo nova poljska vlada sestavljena iz ene ali dveh zbornic. Stranke, ki jih kontrolirajo komunisti, hočejo ukiniti senat, medtem ko Mikolajczykova stranka hoče, da senat ostane. Glede drugih dveh vprašanj, prvo o nacionalizaciji in novi agrarni reformi ter drugo o novih zahodnih poljskih mejah, ni različnega gledanja med strankami.

Vesti iz Poljske javljajo o močni propagandi v tisku, radiu in letih, naj bi poljski doli tri pritrjevalne odgovore. Pristaji Mikolajczyka imajo težave s propagiranjem svojega stališča zaradi cenzure. Nekateri sede kmetijske stranke so zaprli. Predstavniki te stranke so izključili iz nadzornih komisij na volitvah. Po drugih stranki uradni

STANISLAV MIKOLAJCZYK Voditelj poljske kmetijske stranke

JUZNA TIROLSKA PRED ANGLEŠKIM PARLAMENTOM

London, 29. junija
Resolucija, ki jo je pred kratkim predložil konservativni R. Boothby s podporo približno 100 članov parlamenta, ki pripadajo vsem strankam - resolucija, ki trdi, da bi predstavljala predlog, da pustijo Južno Tirolsko Italiji, ne da bi prej o tem vprašali prebivalce, krivič načel atlantske linije - bo brikone predmet prihodnje razprave v poslanski zbornici. Voditelj poslanske zbornice Morrison, ki je v začetku izrazil svoje dvome o možnosti, da bi imeli čas za razpravo o tej zadevi, je izjavil na zahtevo Churchilla, voditelja opozicije, da bodo skušali to v kratkem spraviti v razpravo.

STRUP V AZERBEJDŽANU

Washington, 29. junija
O vseh o atentatu proti Jafarju Pisevskiju se je omenjati funkcijari perzijskega poslanstva v Washingtonu na izjavo, da so silili govoriti da nekatere komunistične ekstremisti skušali prejšnji teden Pisevskiju zastrupiti.

ZAPISKI

UKRAJINSKI VPAD

II.

Navidezni "Benderovec", ki je informiral dopisnika, je dejal, da "Benderovec", katerih sile so trenutno nekoliko pisane, katerih zaledje pa je Ukrajina, vlagajo vse sile, da bi Poljakom preprečili prevzeme Ukrajincev iz njih starih domov v Zahodni Galiciji v nove domove v Sovjetski zvezi. To pojasnjuje njihove napade na prometne zveze. Če je to res njihov edini smoter, jim je zagotovljena znatna naklonjenost ne samo med židovi, marveč tudi med Rutenci iz Čekoslovaške in iz Podkarpatske Rusije, ki je zdaj sestavni del sovjetske Ukrajine. Izselevanja iz zahodne Galicije so se začela, kot se zdi, lani zgodaj poleti, ko so veliko število ukrajinskih družin poslali - nekatere verjetno prostovoljno v okolico Odesa in Črno morja. Nekateri se seveda niso mogli sprijazniti z novo okoliščino in so v teku zime pobegnili nazaj v stare domove. Zdi se, da jih sovjetske oblasti niso ravno ovirale. V nekem kraju, ki ga oboiskal dopisnik, se je vrnilo število ukrajinskih družin. Na starih kmetijah so živele v polnem miru. Toda drugod so se nekateri, ki so jih bili s silo preselili, pridružili "Benderovcem". Drugi pa se rekrutirajo iz ljudi, ki so jih poljske oblasti s silo odgnale in odpravljale na sovjetsko mejo, kjer pa so vsojatske oblasti sprejemajo samo prostovoljno izseljenke. Noben Ukrajinec ni prostovoljno. Zaradi tega jih pošiljajo nazaj, kjer pa najdejo domove poigane ali zasedene od Poljakov.

UKRAJINO SO MEMCI STRAHOVITO OPUSTOŠILI

New York, 29. junija
Dopisnica "New York Timesa" je danes poslala svojemu listu iz Berlina poročilo tiskovne konference, ki jo je imel Marshall MacDuffie, šef misije ustanove UNRRA v Ukrajini. Upri se je mnenju nekakega člana ameriškega kongresa, ki je priporočil, naj zljajajo dobave ustanove UNRRA Sovjetski zvezi, ker omejuje glede časopisov omejujejo nadzorstvo nad razdelitvijo dobav. Dopisnica je dejala, da si je MacDuffie pridržal, da bo ob prihodu v Washington, predložil dokaz, da je v obdobju, v katerem je bil šef, to je od preteklega marca, mislila ustanova UNRRA v Ukrajini lahko svobodno vrtila nadzorstvo. Kakor poroča dopisnica je MacDuffie dejal: "Ni bilo ničesar, kar ne bi mogel videti in nobenega kraja, ki ga ne bi mogel obiskati. Naj omenimo dogodek, da so preteklega maja dovolili skupini tujih dopisnikov obiskati del tega področja in raznim spremljevalnim častnikom, ki so bili potrebni zaradi slabih pogojev transportnih sredstev in zmešanega cestnega sistema, so omogočili, kakor je mogoče, vse, da bi zbrali podatke, ki so jih želeli."

MacDuffie je dejal dopisnik, da verjetno noben drug Američan ni imel boljše prilike, da bi spoznal povojne pogoje na sovjetskem ozemlju. Razdejanja velikih delov ukrajinske republike, ki jih je videl, so večja od vseh drugih, ki jih je obiskal v katerem koli drugem delu Evrope. Medtem ko so se zavezniški posvetili rušenju glavnih nemških sredstev, so nemške sile izvrševale nasilja nad sovjetskimi pokrajini. Kaj malo je ostalo v Ukrajini od industrijskih naprav: strojev, zasednih hiš in javnih poslopj. Splošna žetev bo znala povprečno le 50%.

Po dopisniku lista "New York Times" v Moskvi, ki je obiskal ob področju, je povprečno kalorij obrokov v Ukrajini manjše od tistih, ki jih dobijo Nemci v britanskem sedebenem področju in tudi kar se tiče oblačil, obutve, postelj in bolniške opreme, je primerjava neugodna za Ukrajince.

RAZPRAVA PROTI MIHAJLOVIČU

London, 29. junija
Včeraj je prišel general Simović, bivši ministri predsednik začasnega jugoslovanske vlade, ki je odšla v pregnanstvo v London. Priča je izjavil pred sodiščem, da je zvedel iz angleškega vira za spor med četniki in partizani in je takoj poslal Mihajloviču ukaz, naj se pomiri s partizani. Mihajlovič pa je v septembru leta 1941 obvestil generala Simoviča, da so ga isočasno napadli Nemci in partizani.

UČINKI ATOMSKE BOMBE NA ČLOVEŠKO TKIVO

Washington, 29. junija
Patološki zavod v Washingtonu je objavil, da imajo v Washingtonu ostanke lepe in znane japonske umetnice Mikori Naka, žrtev atomske bombe, ki so jo odrgli na Hirošimo. Predstavniki tega zavoda je javil, da so dele trupla prenesli iz Tokia v Washington zato, da jih bodo preučili nekateri učenjaki, ki raziskujejo učinke atomske bombe. Umetnica je ena izmed 75 identifikiranih Japoncev, katerih tkivo preučujejo z namenom, da doženejo učinke atomske bombe na človeško tkivo. Pojasnjujejo, da po celotnih izidih teh preiskav dognali, da je usoda Japoncev zavisela od vrste in lege poslopja, v katerem so poškodovanci trpeli ali umirali.

OBEZNA VOJASKA SLUŽBA V ANGLIJI

London, 29. junija
Med razpravljanjem o prenehanju za vojaške izdatke je britanski vojni minister Jack Lanson izjavil, da ne more povedati, če bodo v Veliki Britaniji obdržali vojaško službo.

JUTRI ZVEČER OB 23,30

Od radioaktivnosti do atomske bombe

PROTI NEBU JE VSTAJALA OGROMNA ŽAREČA KROGLA, KI JE IMELA V PREMERU VEČ KOT POLDRUGI KILOMETER. IZPREMINJALA JE BARVO, KO SE JE GNALA KVIŠKU: OD TEMNO ŠKRILATNE V ORANŽNO, ŠIRILA SE JE, RASTLA, DVIGALA SE JE, KO SE JE VEČALA, SILA, OSVOBOJENA VEZI, KI SO JO UKLEPALE BILJONE LET.

Jutri zvečer ob 23.30 uri bo po dosedanjih napovedih nad Bikinskim koralnim otokom v Tihem oceanu eksplodirala četrta atomska bomba, ki je ek-splodirala na svetu, je bila prva atomska bomba, ki so jo sprožili 16. julija 1945 pri Alamogord, druga je eksplodirala 7. avgusta 1945 nad japonskim vojaškim oporiščem Hirošima, tretja dva dni kasneje — 9. avgusta 1945 — nad Nagasakijem. Jutrišnjemu poizkusu bodo sledili julija meseca najbže še nadaljnji. Njih namen je praktično preizkusiti dognanja, ki so jih znanstveniki dosegli v približno enem letu po prvem poizkusu z atomsko bomb, preučiti razdiralno silo atomske bombe ter določiti pogoje vojaške uporabe tega dosej absolutnega vojnega orožja.

Bombo bo odneslo ob zori 1. julija po vzročnonem času veleletala »B-29« z otoka Kwajaleina nad atol Bikini, ki je oddaljen od vzhodnega brega otoka 320 km. Sposlilo jo bo nad skupino 72 ladij, ki bodo zasledile v atolovi laguni, cilj bo ladja »Nevada«, ki bo sredi ostalega ladjevoja.

Ves svet z nestrpnostjo pričakuje ta veliki poizkus. Za takoj začetku, ko so se o njem pojavili prvi glasovi, so nekateri dvignili svarilne glasove, ki so pojavljajo ponovno-te dni, ko smo tik pred ogromnim poizkusom. Vendar pa je avarila in pretrani strah teh ljudi demantiral že prvi poizkus z atomsko bomb, ki so ga znanstveniki izvedli pred enim letom pri Alamogord; demantiral sta ga nadaljnji dve bombi na Hirošimo in Nagasakij, danes pa odpravlja strah vsa previdnost ogromnega štivila najboljših svetovnih strokovnjakov, ki so preučili vse možnosti in storili vse varnostne ukrepe, da eksplozija ne bi povzročila nepotrebnega zla. Strah in zaskrbljenost torej nikakor nista na mestu. Oblak smrti

Atom je sestavljen iz naslednjih osnovnih sestavnih delov: protonov (ki so pozitivno nabiti), nevtronov (ki so brez naboja) — protoni in nevtroni sestavljajo atomsko jedro — ter elektronov (nabitih negativno), ki krojijo okoli jeda.

Osnovni atomi snovi po matematičnem vrstnem redu se vrste od vodika (sestavljene iz 1 protona in 1 elektrona) do urana (sestavljene iz 92 protonov; 142 do 146 nevtronov in 92 elektronov).

Atomisti iste snovi, ki imajo različno število nevtronov, se imenujejo izotopi. Skupno število protonov in nevtronov nam daje število atomske mase — za uranov izotop 92 + 146 ali U — 238.

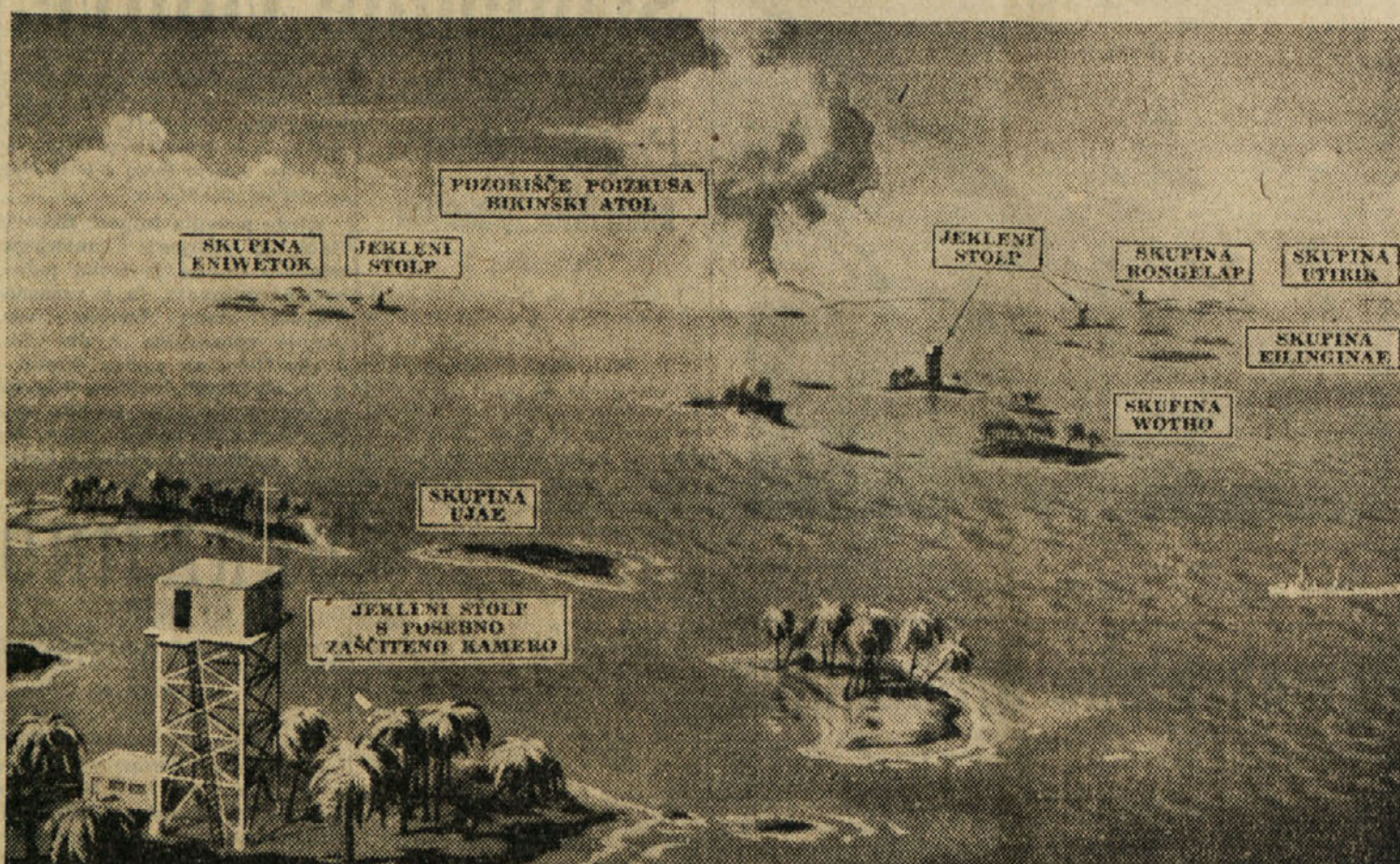
— radioaktivno izžarevanje, ki spremlja vsako atomsko eksplozijo — se bo dvignilo le 2.000 m v višino, plavke pa, ki jo bo zajel, se bo gibala le okoli 50 km v premeru.

Z jutrišnjim poizkusom bo zaključena dolga doba napornih znanstvenih preučevanj, ki so došla svoje osnove že v preteklem stoletju, ki pa so se zlasti razvila med drugo svetovno vojno, ko so dobila popolnoma konkretno in praktično obliko.

Atomska bomba je tehnološki razvoj največjega političnega pomena. Pravi, da se je moderna znanost o atomskem jedru razvila iz treh velikih odkritij, ki so razsvetljevala leta 1895 do 1897. Leta 1895 je Röntgen v Nemčiji odkril X-žake, i. 1896 Becquerel v Franciji radioaktivnost, leta 1897 pa je Thomson v Angliji identificiral elektrone. Odkritje dalje je razsklopljevalo atomska jedra silno napredovalo, dokler niso leta 1939 na Danskem, v Franciji in v Združenih državah skoraj istočasno odkili možnost razbitja uranovega atoma. Najbolj je odteljen omejen znanost napredovala v Združenih državah, kar je končno dovelo do izdelave atomske bombe.

Sveveda pa osnovno odkritje, ki smo ga omenili zgoraj, še dolgo ni pomenilo odgovora na vsa vprašanja, iz katerih se je nato lahko rodila atomska bomba. Odkritju iz leta 1939 so sledila še nova veljavna dognanja. Skoraj najvažnejše odkritje je bilo vprašanje učinka počasnega nevtrona, kar je praktično omogočilo izdelavo atomske bombe. Do uranovega razbitja namreč ne pridemo samo na ta način, da to prvo bombardiramo z normalnimi, hitrimi nevtroni, marveč je učinkovitost še mnogo večja, če jo stavimo pod vpliv počasnega nevtrona — nevtronov, katerih strahovito hitrost smo zmanjšali. Teoretično je to dognal in pojasnil Niels Bohr.

Ze leta 1939 so nekateri postavili domnevo, da je bil učinek razbitja povzročen s počasnim nevtronom, in sicer z redkim izotopom urana 235, ki ga je v običnem uranu (U-238) le 0,7%. Leta 1940

Ko bo sredi 72 ladij eksplodirala atomska bomba, bodo na vseh sosednjih atolih okoli Bikinov avtomatične kamere in posebno grajeni lovci zvokov, ki so nameščeni na okoli 30 m visokih jeklenih stolpih, belečili učinke eksplozije. Ti jekleni stolpi bodo tihne pričue vsega, kar se bo takrat dogajalo v neposredni bližini poizkusa. Istočasno bodo nad področjem poizkusa letali avtoni brez pilotov, ki bodo fotografirali posamezne faze eksplozije.

so majhno količino tega isotope ločili od običajnega urana v posebni napravi — spektroskopu, kar je potrdilo postavljeno domnevo. Leta 1937 so trije znanstveniki, in sicer Hahn, Meitner in Strassmann pokazali, da povzroča bombardiranje urana z nevtroni radioaktivni izotop U-239, ki oddaja elektrone in katerega življenje znaša 23 minut. Izguba enega elektrona je pomenila, da se je atomsko število snovi zvišalo od 92 na 93 in da se je s tem pojavila nova prvina (če pride do oddaje enega elektrona, se eden izmed nevtronov v U-239 spremeni v proton, s čimer se povisa atomsko število za eno). Vrata opazovanju v pozni pomlad leta 1940 je potrdila obstoj te nove prvine, ki so jo nazvali neptunij. Tudi nova prvina je radioaktivna. Njeno življenje pa je kratko. Po 2,3 dneh je razpadel. Oddal je še en elektron, s čimer je nastala spet nova prvina — plutonij, ki ima atomsko število 94. Življenje plutonija pa ni tako kratko kot neptunija. Zaradi radioaktivnega razpadanja v teku človeškega življenja na njem ni opaziti pomembne izgube.

Drugo važno odkritje je bilo naslednje: Ko pride pri razpadanju atomskega jedra do zelo močnega oddajanja posameznih delcev, pri čem pri tem tudi do oddajanja nevtronov. Glavno dejstvo pri tem je, da posamezni bombardirajoči nevtron sproščuje pri tem veliko silo, istočasno pa proizjaja vsaj še en nov nevtron. Tako pridemo do tako imenovane veržne reakcije: vsak nevtron proizjaja 2 nova nevtrona, vsak izmed njih spet nadaljnja nova 2. Atomska sila ni bila več nemogoča stvar. Posebno se je pri tem izkazal U-235.

Poizkusi z veržno reakcijo

Marca 1939 se je začel znanstvenik Enrico Fermi z ameriškimim normalističnim oblastmi posvetovati o uporabi atoma kot vojnega orožja. Odmev je bil ugoden. Istočasno se je oglašil tudi Einstein, ki je s posebnim pismom na atomsko silo opozoril predsednika Roosevelta. Roosevelt je imenoval odbor, ki je začel preučevati nova odkritja in možnost njih praktične uporabe. Istočasno so nakazali za nadaljnja raziskovanja prvi znesek za enoletno delo. S posebno pogodbo je dobila Kolumbijska univerza 40.000 dolarjev. Velik prispevek k nadaljnjim odkritjem je dala tudi Evropa. Pri raziskovanjih

je sodelovalo veliko število evropskih znanstvenikov. Tako se je pojavilo prvo veliko vprašanje: ali bo veržna reakcija vedno uspešna? Pojavilo so se naslednje ovire: 1. če je količina urana majhna, se lahko dogodi, da določena količina nevtronov uide skozi površje v atmosfero. To nevarnost lahko zmanjšamo na ta način, da vzamemo večjo količino urana; 2. nevtroni se lahko absorbirajo zaradi nečistega urana; 3. uran lahko absorbira nevtron na ta način, da se n. pr. iz urana 238 rodi U-239, kar vodi potem do končnega rezultata — plutonija.

Za prvo veržno reakcijo, ki so jo poizkusili, so uporabili počasne nevtrone U-235, ki so jih lahko

Dr. ALBERT EINSTEIN
 $E = mc^2$

Med letom 1942 do 1944 je izginilo veliko število znanstvenikov. Nihče ni vedel, kje so. Znanstveniki so medtem delali v kraju Los Alamos, okoli 50 km od Santa Feja. Raziskovanje je vodil profesor Robert Oppenheimer s kolumbijske univerze. Sodelovalo je mnogo domačin in tujih fizikov. Istočasno so delali tudi znanstveniki v Angliji in Kanadi. V Los Alamosu je bila tudi britanska delegacija, ki jo je vodil sir James Chadwick. Z Dankskega je pobegnil tudi Niels Bohr.

Začel se je poizkus z moderatorko iz vodika. Pri vsakem poizkusu so zmanjševali število moderatorjev, da bi tako polskali kritično količino in razmerje med uranom in moderatorji. Stalno so gradili nove gnote, pri čemer so zmanjševali število moderatorjev. Istočasno so seveda raziskovali še druga važna vprašanja. Eno izmed njih je bil odklop za atomsko bombo. Moral bi imeti dve bistve-

Proizvodnja plutonija

Zaradi koristnih lastnosti so se nekaj kasneje oddelili tudi za umetno proizvodnjo plutonija. Naravne plutonije na svetu ni. Plutonij ima to prednost, da ga je moč od urana 235 ločiti na kemični način. Plutonijev jedro 239 je podobno U-235; teoretično so pričakovali, da ga bo še lažje razbiti kot uranov. Pojavila pa so se velike težave, ki so jih pa premagali. Zgradili so velike naprave ob reki Kolumbiji v državi New York. Rečno vodo so namreč potrebovali za hlajenje naprave, ker se je pri proizvodnji plutonija ogromna vročina. Pri kemični ločitvi plutonija pa se je pojavljalo še nekaj novega — radijsko izžarevanje.

2,5 m. Vsebovala je približno 7 ton uranovega oksida (torej nečistega urana). Poizkus pa ravno zaradi nečistega materiala ni uspel. Januarja 1942 so nato poizkuse osredotočili v metalurškem laboratoriju obilneke univerze. Zelo težko je bilo dobiti čisti uran.

Novembra 1942 so začeli postavljati novo poizkusno gnoto. Pri tem so skrbno merili nastop kritične količine. Kritični obseg pa je nastopil prej, kot so pričakovali, namreč že pri 3/4 gradnje. Zaradi tega poskusna gnoto ni imela sferične oblike.

Dne 2. decembra 1942 je poizkus uspel. Rodila se je sila, ki je bila sicer neznatna (1/2 watta), kar pa ni bilo važno: 2. decembra so prvi ugotovili pravilnost računov, ugotovili pa tudi, da je moč silo atomskega jedra proizvesti in ukrotiti. Zaradi vojaških potreb pa poizkusa niso dokončali do kraja, ampak takoj začeli z novim. Poleg tega so delali tudi razne druge poizkuse, ker so se bali, da jih sovražnik ne bi prebrl. Imeli so namreč razloge za domnevo, da dela tudi sovražnik.

Zelo važno je bilo vprašanje materiala. Treba je bilo ločiti najprimernejši U-235 od navadnega urana. Ločitev pa ni bilo mogoče izvesti na običajni kemični način. Zaradi tega so iskali druge načine in se končno oddelili za dva: za plinsko ločevanje in za elektromagnetno. To je zahtevalo ogromne naprave. Zaradi tega so leta 1942 začeli graditi celo področje, ki se je imenovalo Manhattan District. Šef je postal general Leslie R. Groves. Prostor je obsegal 70 kvadratnih milj. Kasneje je dobilo to ozemlje pri Clintonu v dolini Tennessee ime Oak Ridge. Z delom so začeli leta 1943. Velike naprave so zgradili tudi za elektromagnetno ločevanje. Novembra 1942 je general Groves odobril načrte in dvajset mesecev kasneje je bila prva serija elektromagnetnih separatorjev dograjena. Danes izdelujejo Združene države 3 kg U-235 na dan. V teku 4 let se je proizvodnja povečala s 400 na 1000 kg.

Zaradi koristnih lastnosti

so se nekaj kasneje oddelili tudi za umetno proizvodnjo plutonija. Naravne plutonije na svetu ni. Plutonij ima to prednost, da ga je moč od urana 235 ločiti na kemični način. Plutonijev jedro 239 je podobno U-235; teoretično so pričakovali, da ga bo še lažje razbiti kot uranov. Pojavila pa so se velike težave, ki so jih pa premagali. Zgradili so velike naprave ob reki Kolumbiji v državi New York. Rečno vodo so namreč potrebovali za hlajenje naprave, ker se je pri proizvodnji plutonija ogromna vročina. Pri kemični ločitvi plutonija pa se je pojavljalo še nekaj novega — radijsko izžarevanje.

Treba je bilo poskrbeti za zaščito oseba. Stalno so morali nadzorovati količino belih krvnih teles v krvi delavcev. Uporabljali so posebne naprave za merjenje radioaktivnosti: aparat »Sneezy«, ki je meril radioaktivnost parne koncentracije v zraku, aparat »Pluto«, ki je meril okuženost opreme, končno pa še tako imenovane Geigerjeve števec, ki so jih namestili pri izhodu in ki so takoj javili alarm, čim je šla skozi vrata oseba, ki je bila okužena z radioaktivnostjo.

Velike težave so imeli tudi s transportom »vročih« delov urana za končno ločevanje. Prevažali so jih pod vožjo okoli poti tlemi. Ves kemikalni proces so lahko opazovali

le od daleč. Zgradili so visoke naprave, ki so v veliki višini razprševale radioaktivne pline. Vse je bilo zgrajeno nepropusno. Brez nevarnosti so ljudje lahko delali le pri začetnih pripravah; čim pa se je začel proces razkrajanja, ni smel biti nihče v bližini.

Najvažnejše vprašanje v pogledu atomske bombe je bilo, kako povzroči eksplozijo v času, ki bi ga predhodno določili.

Dr. ALBERT EINSTEIN
 $E = mc^2$

Med letom 1942 do 1944 je izginilo veliko število znanstvenikov. Nihče ni vedel, kje so. Znanstveniki so medtem delali v kraju Los Alamos, okoli 50 km od Santa Feja. Raziskovanje je vodil profesor Robert Oppenheimer s kolumbijske univerze. Sodelovalo je mnogo domačin in tujih fizikov. Istočasno so delali tudi znanstveniki v Angliji in Kanadi. V Los Alamosu je bila tudi britanska delegacija, ki jo je vodil sir James Chadwick. Z Dankskega je pobegnil tudi Niels Bohr.

Začel se je poizkus z moderatorko iz vodika. Pri vsakem poizkusu so zmanjševali število moderatorjev, da bi tako polskali kritično količino in razmerje med uranom in moderatorji. Stalno so gradili nove gnote, pri čemer so zmanjševali število moderatorjev. Istočasno so seveda raziskovali še druga važna vprašanja. Eno izmed njih je bil odklop za atomsko bombo. Moral bi imeti dve bistve-

Proizvodnja plutonija

Zaradi koristnih lastnosti so se nekaj kasneje oddelili tudi za umetno proizvodnjo plutonija. Naravne plutonije na svetu ni. Plutonij ima to prednost, da ga je moč od urana 235 ločiti na kemični način. Plutonijev jedro 239 je podobno U-235; teoretično so pričakovali, da ga bo še lažje razbiti kot uranov. Pojavila pa so se velike težave, ki so jih pa premagali. Zgradili so velike naprave ob reki Kolumbiji v državi New York. Rečno vodo so namreč potrebovali za hlajenje naprave, ker se je pri proizvodnji plutonija ogromna vročina. Pri kemični ločitvi plutonija pa se je pojavljalo še nekaj novega — radijsko izžarevanje.

Treba je bilo poskrbeti za zaščito oseba. Stalno so morali nadzorovati količino belih krvnih teles v krvi delavcev. Uporabljali so posebne naprave za merjenje radioaktivnosti: aparat »Sneezy«, ki je meril radioaktivnost parne koncentracije v zraku, aparat »Pluto«, ki je meril okuženost opreme, končno pa še tako imenovane Geigerjeve števec, ki so jih namestili pri izhodu in ki so takoj javili alarm, čim je šla skozi vrata oseba, ki je bila okužena z radioaktivnostjo.

ni lastnosti: 1) zavratači bi morali »pobegne« nevtrone, da ne bi uhajali v atmosfero; 2) pa bi morali čim delj časa vzdržati.

Bomba lahko eksplodira le nad kritično točko, nad kritičnim obsegom. Poizkusi lahko uspejo samo z določeno količino atomske snovi ali pa sploh ne. 8 temi vprašanj se je ukvarjala posebna skupina.

Drugi glavni problem je bilo vprašanje detonacije. Bomba je bilo treba prenesti na ali nad kraj eksplozije v manjših delih in jo sestaviti. Splošno se je predlagalo velik top, ki naj bi en del atomske bombe ustrelil v drugega. Pri tem načrtu pa se je pojavila nevarnost, da bi skrivnost bombe lahko padla v roke sovražniku, če do eksplozije bombe iz katerega koli razloga ne bi prišlo.

Po vztrajnem naporu se je približal 16. julij 1945 — dan velikega poizkusa. Kljub vsem predhodnim poizkusom in teoretičnim računom pa je bil uspeh do neke mere še vedno dvomljiv. Poizkus so izvedli pri Alamogord. Vse je bilo silno nervozno. V noči pred poizkusom je vladala strašna napetost. William Lawrence, dopisnik »New York Timesa« popljuje potek poizkusa takole:

»Nad pustnjo je vladala tišina... Od vzhoda se je pojavil prvi odsev zore.

»In ravno v tem trenutku se je iznad zemlja dvignila svetloba, ki ni bila s tega sveta, svetloba več sone namkrat.

»To je bil sončni vzhod, kaknega svet še ni videl. Veliko zeleno nadsonce se je v odločki sekunde dvignilo okoli 3.000 m visoko; dvigalo pa se je kar naprej, dokler se ni dotaknilo oblakov. Osvetljevalo je zemljo s slepečim žarom.

»Proti nebu je vstajala ogromna žareča kroglja, ki je imela v premeru več kot poldrugi kilometer. Izpružila je barvo, ko se je gnala v kvišku: od temnoškriatne v oranžno, širila se je, rastla, dvigala se je, ko se je vedela, sila, ki se je osvobodila vezi, ki so jo uklepale bilijoni let.

»Za hipsec je bila barva nesamejalno zelena; to je bila barva, ki jo lahko vidiš le ob popolnem sončnem mrku. Bilo je, kot da se je odprla zemlja in da so se raztrgala nebesa.

Delo je bilo storjeno. Bomba je bila potrjena. Toda ni bil konec, bil je začetek.

Jutri se bo isti prizor ponovil. Ne bo več tako grozotno pretrajal, kot je bil prvič. Svet se je danes navadil tudi že na atomske bombe. Vendar bo ta drugi poizkus pomenil mnogo več od prvega. Morja je v pretežni meri posevčen raziskavi učinkov, ki jih ima atomska sila kot vojno orožje. Gotovo pa bodo izkustva mnogo prilegala tudi k drugi nalogi, ki stoji pred človeštvom: ukrotiti večno silo snovi in jo kot koristno poročilo človeka vtiriti na pot splošne blaginje.

SONCE : $E = mc^2$

Sonce je doslej najbolj znana atomska tvornica. Na sekundo spreminja več kot 4 milijarde ton mase v energijo (od nastanka sonca se je izgubilo le 0,01 mase). Deluje po Einsteini formuli: sila (Energija)=masa krat hitrost svetlobe (c) na kvadrat.

BOMBA : $E = mc^2$

Atomska bomba deluje na podlagi Einsteinih formule: v odločki sekunde spreminja približno 1/30 unče mase v energijo.

A. I. CRONIN

Pri zdravniški mizi je stala bolniška streljica, ki je nemoteno — kot da bi bila iz voska — pripravljal zdravniške instrumente. V ozadju sta se tiho premikali dve ženi, kot da bi bili naravnost odsotni in plaval v neobsežnem morju.

TRST

IZ RAZPRAVNIH DVORAN

DRUGI DAN RAZPRAVE

proti uredniku "Primorskega dnevnika"

Konec zasliševanja obremenilnih prič

Včeraj se je pred Zavezniškim vojaškim sodiščem nadaljevala razprava proti odgovornemu uredniku slovenskega komunističnega lista »Primorski dnevnik«, na kateri je obtožen Dušan Hreščak zavalzel prostor za priče. Urednik Hreščak je obtožen, da je objavil v svojem časopisu članek z namenom. »da bi alarmiral in razburil ljudstvo in je tako prekršil proglas Zavezniške vojaške uprave.

Dusan Hreščak je izjavil, da ni vedel za članek, za katerega trdi, da ga je napisal neki Čadež Srečko, do trenutka, ko ga je videl v svojem listu. Dodal je, da ga je zadnja črba nosčnosti njegove žene v času objave držala daleč od urada; ko so dobili in objavili članek, ga je obravnaval Stane Stanic kot urednik lista.

Branilec odvetnik Angel Kukanja je nato navajal Staničeve izpovedi, ki je izjavil, da ni prejel originala vesti, pač pa kopijo, napravljeno s kopirnim papirjem. Dejal je, da se je odločil objaviti vest, če po tem, ko je sprejel od dopisnice lista v Gorici, gđ. Roze Kandusove zagotovilo, da je original v gorškem uredništvu lista. Gđ. Kandusova je pričala, da je videla original v gorškem uradu.

Preden je zavalzel prostor v klopj za priče, je predsednik sodišča major F. C. C. Bayliss opomnil Staniča, da more pri svojem pričanju odkloniti odgovor na katero koli vprašanje, ki bi ga moglo obteževati.

Na jutranjem zasledanju so končali z zasliševanjem obremenilnih prič, in sicer: deseterjak Lebana Franca, člana poljske Juljske krajine in zdravnik, uslužbenega v izpovedi, da ni videl na Čadežu niti krvi niti znamenja nasilja, ko so tega privedli v zapore po drugem zasledanju 17. maja.

Ostale razbremenilne pride bodo zaslišali v ponedeljek, ko se bo sodišče sestalo ob 9.30.

Vrn'ev Alfreda Grigisa

Včeraj se je vrnil v Trst Alfred L. Grigis, ameriški uradnik, ki bo dodajen nekemu oddelku AIS.

Pred enim letom je Alfred L. Grigis, takrat poročnik ameriške vojske, prišel v Trst in začel izdajati za zavezniki obveščevalno službo PWB lista »Glas zaveznikov« in »Giornale Alleato«.

PREHRANA

Razdeljevanje tobaka. Za teden od 1. do 6. julija bodo potrošniki dobili po deset cigaret »Macedonias«, deset cigaret »Popolarias« in dve cigari »Toscanas«. S istim odrezkom si lahko potrošniki nabavijo zavojček cigaret »Fib« za ceno 70 lir. Švicarske cigarete »Capitolis« so na prodaj brez omejitev.

GORICA

Smrti nesreči ameriških vojakov

Ob koncu tega tedna sta prisadela 18. divizija dva smrtna primera: 21. junija je padel pod vlak 18 letni vojak Bles Chason, ki je pripadal 315 pešadjskemu polku; nesrečni vojak je bil smrtno ranjen pri prevozu. Kjer so ga operirali, vendar ni nič pomagalo in v sredo je mladenič izdihnil.

V četrtek dopoldne se je na cesti, ki pelje v Doleno, ponesrečil neki jeep s tremi vozniki. Pri nesreči je na mestu izdihnil zaradi dobljenih poškodb vojak Walter C. Evans iz Virginije, medtem ko si je drugi voznik desno roko, tretji pa je po čudenem naključju ostal nepoškodovan.

Razdeljevanje živinske soli

Pri Kmetijskih združenih je na prodaj določena količina živinske soli. Vsi kmetovalci, ki so potrebni, morajo dobiti na svojem županstvu potrdilo, s katerim dokažejo število in vrsto živine.

OPOZORILO

Današnja številka »Glasa zaveznikov« ima številko 316 in v sicer zaradi tega, ker smo pomotoma izpustili 14. junija številko 303.

Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja L. I. S.

hrepnenjem motril. Njeno ime? Ni vedel zanj. Bila je le številka, ničla, vsakdanja žena. Toda tista žena je takrat predstavljala zanj odločilno važnost; postala je nekaj posebnega, stebra, na katerem je stonelo ravnotežje vsega njegovega življenja in kariera slavnega kirurga.

Kot v sanjah je videl, kako je Miss Farnshaw potipala pod rjuho, bilo bolnice in kako je Preston, ki je sedel v njeni bližini, pri pravilni mamili. Njegove misli so sledile z bliskovito naglavo. Iz starih časov so kapljali kloforem naravnost na odprto maso. Vedno mu je ugaljal takšen sistem. Bil je preprost in čist ter ni potreboval posebnih priprav in zaklopov. Laster se je vedno posluževal tega načina. On, tisti časi, strogoz diskulj, veselje novih odkritij.

Nekdo je poklical v njegovi bližini. Streljica je z orokavljeno roko vzela z zdravniške mize streljico z instrumenti. V ozadju so čuli čakele druge streljice.